

Marko
Filip
Pavković

Veličanstvena (re)prezentacija veličanstvene obitelji

Izložba *Veličanstveni Vranyczanyjevi – umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*
Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt
14. svibnja 2016. – 25. kolovoza 2016.
AUTORICA IZLOŽBE Marina Bagarić

Zagrebački je Muzej za umjetnost i obrt u izložbenoj sezoni 2015./16. ponudio uistinu impresivne izložbene projekte kojima je prethodio iscrpan i akribičan istraživački rad, no možda i najznačajniji i zasigurno najopsežniji, koji je uključio angažiranje, uz autoricu izložbe dr. Marinu Bagarić, istaknutu zagrebačku kustosicu, i sedamnaestero afirmiranih stručnjaka koji djeluju u muzejsko-galerijskoj, znanstveno-istraživačkoj, nakladničkoj, publicističkoj i medijskoj djelatnosti. Svi oni dali su

vrijedan obol reprezentativnom formatu izložbe i njezinoga kataloga. Riječ je o izložbi *Veličanstveni Vranyczanyjevi – umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji* koja nastoji javnosti dočarati sjaj i raskoš plemićke obitelji Vranyczany-Dobrinović od 15. stoljeća pa sve do danas obrađujući i (inter)nacionalni značaj njezinih najmlađih pripadnika. Ova izložba, koja monografski obrađuje jednu tako važnu obitelj, daje također obol pitanju uloge naručitelja u razvoju umjetnosti u okviru nacionalne

©
S postava
izložbe
FOTO MUO

povijesti umjetnosti, jer je naručiteljski, donatorski, kolekcionarski i mecenatski utjecaj Vranczyanyjevih bio od neupitna značaja za likovnu umjetnost i arhitekturu naših krajeva. Ova izložba, uz povijesno-umjetnički, posjeduje stoga i kulturni i historiografski značaj.

Izložba zaprema površinu od sedam izložbenih prostorija, tri međuprostora i čitavoga velikog hangara podijeljenoga u dva dijela. Minuciozno osmišljena koncepcija izložbe paralelnom naracijom prezentira doprinose pojedinih članova obitelji, nastojeći akcentuirati zajednička obilježja svih ostvarenja koja su za sobom ostavljali. Postav otpočinje prikazom razgranatoga rodoslovnog obiteljskog stabla i poveljom Franje Josipa I. o dodjeli plemstva braći Ambrozu, Jurju, Mateu, Nikoli i Ivanu koja je izdana 1862. godine u Beču te je za potrebe izložbe pozajmljena iz Hrvatskoga državnog arhiva. Postavljena je i povelja Ferdinanda I. Habsburgovca o dodjeli plemstva Šimunu V. izdana u Beču 1837. godine, također iz Hrvatskoga državnog arhiva. Izložba se u narednoj prostoriji nastavlja pričom o najranijem

razdoblju plemićke obitelji Dobrinović koja se spominje već od početka 13. stoljeća na području Bosne te se u 15. stoljeću javlja u Dalmaciji, gdje mijenja prezime u Vranjican po naselju Vranjic kraj Splita.

Zanimljiv dio izložbe čine i portreti pripadnika obitelji, koje je izveo jedan od njihovih stalnih portretista Čeh František Wiehl, jer su naime Vranczyanyjevi ukazivali na izvjesnu "vjernost i dosljednost" u odabiru osobnih portretista i upravo je to jedna od bitnih podtema izložbe. Prvi je portret onaj Francisce (Franjice) Čaić, dj. Vranczyany, a Wiehl

je portretirao i Ambroza ml. te njegova brata Nikolu i njegovu suprugu Anu. Svi su portreti izvedeni između 1844. i 1845. godine.

Impozantno je postavljena dionica o palači Dverce i njezinoj vlasnici *contessa* Klotildi Buratti Vranczyany, jedinoj kćeri Ambroza ml. Vranczyanya te se time otvara još jedna važna tema izložbe, odnosno pitanje uloge žena u onodobnom društvu, ali i kao naručiteljica umjetnosti. Nju 1894. godine portretira Vlaho Bukovac, možda, uz Nikolu Mašića, i najznačajniji umjetnik koji je surađivao s obitelji. Portret iznimno dobro ocrtava poduzetan karakter Klotildin i njezinu oštrinu. Vrlo efektno prezentirane su svečana dvorana i blagovaonica palače Dverce, gdje je ispred uvećanih presnimki originalnih fotografija enterijera “in situ” postavljen namještaj i ostalo pokućstvo, što je jedan od dominantnih postupaka u izložbenoj prezentaciji koji se provlači čitavim postavom. Obje su fotografije preuzete iz privatne zbirke te su tom ambijentu u navedenoj izložbenoj dvorani pridružena i tri ulja na platnu iz Zbirke slikarstva muo, djela Nikole Mašića.

Velika šesta izložbena dvorana ukazuje na ostvarenja vezana uz obitelj Vranczyany-Dobrinović u Rijeci i Hrvatskom zagorju. U Rijeci su bili prisutni Giorgio st. i njegova supruga Anna, koje je također 1845. godine portretirao František Wiehl. Njihova kći Renée započinje s umjetničkom

produkcijom u obitelji, odnosno javlja se kao jedna od rijetkih onodobnih hrvatskih kiparica. U navedenoj dvorani prezentirani su i ambijenti baroknih zagorskih dvoraca koje su kupili njihovi sinovi Ernest (Mirkovec), Janko (Sveti Križ Začretje) i Viktor (Bedekovčina) – ladanjskih rezidencija obitelji Vranczyany na kojima oni nisu zanemarili i gospodarski mogućnost posjedā. Na ovu se izložbenu cjelinu nadovezuje prikaz životnoga puta Viktorova sina Janka, značajna diplomata i političara, koji je nastavio i obiteljsku naručiteljsku tradiciju značajnih umjetničkih ostvarenja.

Tri sina Nikole Vranczyanya-Dobrinovića – Ljudevit, Dragan i Vladimir – grade velike palače u Zagrebu koje predstavljaju neka od najkvalitetnijih ostvarenja historicističke arhitekture unutar okvira nacionalnoga graditeljskog nasljeđa. Za razliku od ostalih onodobnih pripadnika plemstva, grade rezidencije u Donjem gradu, a Vladimir također kupuje i imanje u Laduču kraj Zagreba. Sva četiri zagrebačka ostvarenja projektirao je čuveni bečki arhitekt Otto von Hofer, što također ukazuje na to da je obitelj i kod odabira arhitekata bila “konzistentna”. U prostoriji su postavljena i dva Bukovčeva portreta Dragana i njegove žene Ivke, a predstavljani su i životi dviju Vladimirovih žena.

Izložbu zaključuje veliki hangar u kojemu je predstavljeno jedno od najvećih

ostvarenja Vranyczanyjevih – dvorac Gornje Oroslavje, koji je bio u vlasništvu Ljudevita Vranyczanyja-Dobrinovića od 1885. do 1921. godine i koji je teško stradao u požaru 1947., a njegovi su ostatci u potpunosti uklonjeni 1950. godine. Srećom, ostalo je mnoštvo foto-dokumentacije pomoću koje je moguće vjerno rekonstruirati život Vranyczanyjevih na posjedu i izgled

pripadnoga romantičarskog perivoja. Većinu fotografija snimio je upravo Ljudevit Vranyczany, vrstan fotoamater i jedan od pionira fotomontaže u Hrvatskoj, čemu je i posvećena jedna od dionica izložbe. Rekonstrukcija ambijenata provedena je i ovdje pomoću uvećanih presnimki fotografija ispred kojih su “in situ” postavljene skulpture iz perivoja.

©

S postava
izložbe
FOTO MUO

©
S postava
izložbe
FOTO MUO

Rekonstrukciji pripomažu i prikazi dvorca i perivoja proizašli iz kistova vrsnih slikara poput Tomislava Krizmana, Nikole Mašića i Mirka Račkoga.

Drugi dio hangara posvećen je, prije svega, portretima obitelji. Prikaz započinje Mašićevim portretom Ljudevitove djece te se nastavlja još jednim Bukovčevim,

a postavljeni su i portreti Ljudevita i njegove supruge Olge, koje je također izveo Bukovac. Zanimljiva dionica izložbe također je i tema *Ada Vranczany-Dobrinović*, koja je bila muza značajnim predstavnicima onodobne fotografije kao što su, između ostaloga, Albert von Rothschild i Madame d'Ora. Snimali su

je i Ljudevit, i u kontekstu nacionalne atelijerske fotografije iznimno značajan Franjo Mosinger. U međuprostoru hangara predstavljene su najmlađe pripadnice obitelji Vranczyany-Dobrinović koje su i same umjetnički djelatne – Marijana Muljević, akademska slikarica i Renata Vranczyany Azinović, kiparica i keramičarka, obje praunuke Ljudevita Vranczyanyja-Dobrinovića.

Muzej za umjetnost i obrt standardno je popratio izložbu kvalitetnim katalogom opsega od 344 stranice koji je izdao u suradnji s Maticom hrvatskom. U njemu su brojni suradnici izložbenoga projekta u glavnim i popratnim poglavljima obradili pojedine tematske dionice izložbe. Katalog broji devet većih poglavlja i trinaest manjih. Od dionica svakako bi trebalo izdvojiti tekst Krešimira Regana koji do kraja rasvjetljava podrijetlo obitelji Vranczyany-Dobrinović, tekst Marine Bagarić koji minuciozno opisuje “palače i domove Vranczyanyjevih”, tekst Dubravke Botica koji vrlo detaljno opisuje način života i adaptacije baroknih dvoraca za vrijeme vlasništva Vranczyanyjevih, tekst Andree Klobučar o ženama iz obitelji koji daje obol promatranju nacionalne povijesti umjetnosti iz feminističke perspektive, što je također jedan od vrjednijih prinosâ izložbe razmatranju

istraživačke metodologije unutar okvira nacionalne povijesti umjetnosti. Zanimljiv je i tekst Marije Tonković o fotografskoj djelatnosti obitelji te se on nadovezuje na njezina ranija istraživanja, a vrstan je i tekst Marine Bregovac Pisk o portretima obitelji nastalima tijekom 19. i početkom 20. stoljeća. Od kraćih tekstova trebalo bi istaknuti, što zbog tema koje obrađuju, što zbog vrsnoće samih tekstova, tekstove Arijane Koprčina, Vanje Brdar Mustapić i Radoslava Tomića.

Muzej za umjetnost i obrt, prema očekivanjima, ponudio je još jedan vrstan izložbeni i istraživački projekt, koji će zahvaljujući i izvrsno koncipiranom katalogu publiciranom uz izložbu trajno ostati u pamćenju. Za struku je iznimno važno da izložba afirmira neke u međunarodnoj povijesti umjetnosti i muzeografskoj prezentaciji odavno uvriježene postupke, koji unutar nacionalnih okvira nisu doživjeli zadovoljavajuću recepciju u teorijskom promišljanju i primjenu u praksi.

Sve u svemu, obitelj Vranczyany-Dobrinović ulagala je goleme napore u vlastitu reprezentaciju u onodobnome društvu vežući se uz najvrsnije likovne umjetnike i arhitekta te je navedeno dostojno prezentirano na ovoj izložbi. x